

رەوتى سەدر لەپاش ھەلبژاردنى ئەنجومەنى پارىزگاگان

07-01-2024

نووسەرەگان

د. ياسين تەھا

كورتە : لە دەرەوھى ئەگەرى خۆپيشاندان و گرژى، يەكئىك لە سىنارىيۆ گرىمان كراوھەكانى بەردەم رەوتى سەدر گەرانەوھى بەھىزە لە ھەلبژاردنى 2025، بەپىي ئەم سىنارىيۆيەش سەدرىيەكان دەرفەت و چانسى ئەوھيان ھەيە وەك ھىزىكى ئۆپۆزسىيۆن لىشاويك دەنگدەر بەرەو سندوقەكان بچوولئىنن و سەنگ و پىگەيان بەھىزتر بکەن و بە رىزەيەكى زياتر رکا بەرەكانيان بە جىبھئىلن.

لەپاش بەرپۆهچوونی ھەلبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاگان و راگەیانندی ئەنجامی کۆتایی، ھێندە دیکە دوورەپەڕی و بایکۆتی سەدر و رەوتەکی بۆ پرۆسەى سیاسى عێراق یەکلایبویەو. ئەم ھێزە سیاسییە کۆمەڵایەتیە عەقیدەییە کە لەپاش 2003، بەردەوام زیاتر لە چارەکی جەماوەرى شیعەى لە ھەلبژاردنەکاندا لەگەڵ بوو، لە پاش چوونە دەرەوێ لە پەرلەمان لە نۆیەپاراستی حوزەیرانى 2022، ئیستا ھێچ نۆینەریکی لە ئەنجومەنە خۆجێییەکاندا نییە. ئەویش لەکاتیگدا بە لە دوا بەشداریکردنی ھەلبژاردن (2021)دا دەورووبەری 900 ھەزار دەنگی لە کۆی 2 ملیۆن و 500 ھەزار دەنگی ھێزە شیعەکان بە دەستھێناو. بەوھەش 9%ی کۆی دەنگەکانی سەرئانسەرى عێراقی لەو سالیەدا بەرپۆو کە کۆی گشتی دەنگەکان نزیكەى 10 ملیۆن دەنگدەر بوو.

لەپاش ھەلبژاردنی 18 کانونی بەکەمی 2023، لە 5 کانونی دووھەمی 2024دا سەدر بانگەوازی بۆ نۆیژکی جومعەى بەکۆمەڵ و یەکگرتوو لە 13 پارێزگا و قەزای سامەرا کرد، پاساوی بانگەوازیەکەش سالیادی لەدایکبوونی "فاتیمە زەھرا" و یادکردنەوێ زیندووکردنەوێ مەراسیمی نۆیژی جومعە بوو لە ناو شیعەى عێراق لەلایەن محەمەد سادق سەدری باوکی موقتەداوێ لە سالیانی نەوھەدەکان، بەلام دەرکێت ئەم چالاکییە وەك بەکەم ھەولێ سەدرییەکان بۆ نمایشی جەماوەرى بەرامبەر بە جەماوەرى ھێزەکانی چوارچۆیە شیعەى لە ھەلبژاردن تەماشای بکەیت. ھاوشیوێ قۆستەوێ جەنگی غەزە لەلایەن ئەم رەوتەوێ بۆ ھاتنە سەرئەقام و پێشاندانی گۆرپاھەلی بۆ رێبەرەکان لە رێگای رۆیشتن بەرەو سنوورەکانی ئوردن.

یەکیک لە پرسیارە سەرەکییەکانی پاش ھەلبژاردنی پارێزگاگان، پەيوەستە بە چۆنیەتی مامەلەى سەدر لەگەڵ بەلادەستی رکا بەرە شیعەکانی. لایەنەکانی چوارچۆیە شیعەى لە پاش حکومەت و پەرلەمان، ئیستا لە ئەنجومەنە خۆجێییەکانی پارێزگاگاندا لە نیوھ زباترن. ھەندیک لەو پارێزگایانەش لە چەشنى نەجەف و میسان، تانیستا لەژێرھەژموونی پارێزگارە سەدرییەکاندا. ھەندیک دزەپیکردنی سیاسى ئامازە بەو دەکەن کە محەمەد شیاع سوودانی داوای کردوو لە پیناوی پارێزگاری لە ئاسایش و ئوقرەیی پارێزگا شیعەییەکان، لەم خولە نۆیەدا زیاتر لە پۆستی پارێزگاریک بەدریئەو بە سەدرییەکان. کۆمەلێک لە ھێزە شیعەکانی چوارچۆیەش لەسەر ئەم داواکارییە رازی بوون جگە لە مالیکی و خەزەلی کە دوو رکا بەرە سەرسەختی سەدرن، بەلام ھەندیک زانیاری دیکە جێگە متمانە باس لەو دەکەن کە سەدرییەکان ئەم دەستپێشخەرییەیان قبوول نەکردوو، بەلکو ھاوتای شیعەکانیان ئاگادار کردووئەو بەھێچ شێوھەك ئامادە نین بچنە ژێر منەت و چاکەیان بۆ دانانەوێ پارێزگارەکانیان، باسیان لەوھەش کردوو ئەوان کە لە دەرگاھە لە پرۆسەى سیاسى و بەشداریکردنی ھەلبژاردن چوونەتە دەرەو، ئامادە نین جاریکی دیکە لە پەنجەرەو بەگەرینەو، ھەر بەم ھۆیەشەو لارییان نیوھ لەوێ ھێزە شیعەکان، پارێزگارە سەدرییەکانیش ھاوشیوێ کورسییەکانی پەرلەمان بھن بۆ خۆیان. بەھۆی ئەوێ سەدر ھەموو دەرگاکی پەيوەندی لەگەڵ دەرەوێ خۆی داخستوو و لە قۆناخی گۆشەگیری سیاسیدا،

ھەرۆھە خۆی و بازنە بەرتەسەکەشە ھێچ سیاسەتفانیک نابینن، ئەستەمە ھێچ لەم زانیارییانە پشت راست بکەرنەو، بەلام ئەوێ تانیستا یەکلایبە، گرنگی ئەدانی سەدر بە پێشھاتە سیاسییەکان و بەجێھێشتنی رکا بەرەکانییەتی لەنیو گێژاوی پرسیار و لیکدانەو و گریمانەکردن لەبارەى پلان و بەرنامەکانی داھاتوو ئەو. ئەمەش یەکیکە لە کێشە بەردەوامەکانی چوارچۆیە ھاوتانەنگی شیعەکان.

ئەزموونی ھەلبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاگان لە کۆتایی 2023دا دەریخست کە سەدر لە ھاوبەش و بەشداری سیاسى ھێزە شیعەکانەو گۆراوێ بۆ "دژیکى جۆری"، بەو واتایە ئامادە نیوھ بە پینی رێسا نەریتی و باوھەکانی پاش 2005 رکا بەرپیان بکات و پرۆسەى ھەلبژاردنیان لەگەڵدا جەماوەریتر بکات، ئەمەش مایە نیکەرانى و دلەخورتییە و دەرگا بە کراوھە دەھێلنەو بۆ ئەگەرى پەنابردن بەر رێگای دیکە لە چەشنى خۆپیشاندان و مانگرتن یان گرژی و پیکدادان، بەتایبەت کە لە بەسەر و پارێزگا شیعەنشینەکاندا، ناو بەناو گرژی و پیکدادانی سنووردار لە نیوان سەدرییەکان و ھەندیک ھیزی شیعەدا روو دەدات.

لە دەرەوێ ئەگەرى خۆپیشاندان و گرژی، یەکیک لە سیناریۆ گریمان کراوھەکانی بەردەم رەوتی سەدر گەرانەوێ بەھێزە لە ھەلبژاردنی 2025، بەپینی ئەم سیناریۆیەش سەدرییەکان دەرفەت و چانسى ئەوھەیان ھەبە وەك ھیزیکی ئۆپۆزسیۆن لێشاویک دەنگدەر بەرەو سندوقەکان بجوولینن و سەنگ و پیکەیان بەھیزتر بکەن و بە رێژەیکى زیاتر رکا بەرەکانیان بە جێھێلن. ئەمەش بە ھۆکاری ئەوێ کە ئەوان لە ئیستا دا بە روالەت بەشیک نین لەم سیستەمەى کە تووشی بایکۆت و ناپەزاییەکی بیدەنگی جەماوەرى بووئەو کە لە نزمبوونەوێ زۆری رێژەى بەشداریکردنی ھەلبژاردندا (26%) دەردەکەوێت.

لە نیوان ھەردوو سیناریۆی پەنابردن بۆ گرژی و خۆپیشاندان، یان گەرانەوێ بۆ رکا بەرپى سیاسى لە ھەلبژاردنی 2025، سەدر لە ریکخستەوێ کاروباری نیوخۆی رەوتەکەى نەوھەستاو و لە کار بەردەوامە. لەو نیوانەشدا ریکخستنی "البنيان المرصوص" کە پرۆژەیکى سیاسى و خەزمەتگوزاریی خۆی و رەوتەکەییەتی بەردەوامە لە کۆکردنەوێ ئەندامی زیاتر. لە نۆیترین پێشھاتیشدا پیکردنەوێ فۆرمى کردوو بە ئەلیکترۆنی و کۆدی بایۆمەتری. ئەمەش ئامازەیکە کە سەدرییەکان ھاوتەریب لەگەڵ بایکۆت و دوورکەوتنەو لە پەرلەمان و ئەنجومەنی پارێزگاگان، سەرقالی ریکخستەوێ ناوخۆی خۆیان. لەوھەش گرنگتر ئەوھە کە لەو ماوھەیکە کە لە کێشمەکێش و دەمەقالیی سیاسى دوور بوو، سەدر بەردەوامە لە ئامۆزگاریی ئایینی و ئاراستەکردنی مەزەبیانەى جەماوەرەکەى.

ئەمەش پۈكردنەۋەي بۇشايبەكى گەورەيە بۇ سەدرىيەكان كە لەپاش گۆشەگىرىي ئايەتوللا حائىرىيەۋە بەبى مەرجەى تەقلىد ماونەتەۋە. ئەگەر لەم گۆشە گىرىيە سىياسىيەشدا سەدر پىگە و پلە ئاينىيەكەى خۆى بەرز بكتەۋە يان بە ھەر رىگايەك چارەسەرى بۇشايبى شەرعىتە مەزھەبىي سەركردايەتى رەوتەكەى بكت، ئەۋا دەشئ ۋەك براۋەى گەورە تەماشىا بكرىت، چۈنكە سەرمایە و بنكەى گەورە و سەرەكىي سەدر كايە ئايىنى و سەرمایە مەزھەبىيەكەيەتى و دەسكەۋتە سىياسىيەكانىشى ھەر بەرەنجامى ئەۋەن. ھەركات يەكەمىانى بەھىز كرىد، ئەۋە دوۋەم لە ھوكمى مسۆگەردايە چۈنكە سەدر خاۋەن دەنگدەرى نەگۆر و گۆپرايەلە و ھەر كات بىەۋىت دەتوانىت بىتتە خاۋەنى فراكسىۋنى بەھىز و بەم ھۆبەشەۋە، بە ئاسانى پشك و پىگەى سىياسى ھاۋتا لەگەل سەنگ و كارىگەرىيە مەزھەبىيەكەى مسۆگەر دەكات.